

Overgenomen uit: *Begijnhofkrant* 40 (2013) 1

Van Maria van Oignies tot Marcella Pattyn

Hugo Vanden Bossche

Maria van Oignies: één van de eerste begijnen¹

Uit een aantal 13de-eeuwse *Vitae* blijkt dat in de Lage Landen en naburige regio's heel wat "*mulieres religiosae*" een ascetisch en religieus leven leidden zonder in te treden in een klooster. Een belangrijke *Vita* werd in 1215-1216 door Jacques de Vitry (°1160/70 – †1240), twee jaar na het overlijden van mystica Maria van Oignies, geschreven. De 'bibliografie' van de gelukzalige Maria van Oignies, die (soms) de 'moeder' (niet de stichteres) van de begijnenbeweging wordt genoemd, geeft een idee van het leven van de 'eerste begijnen'.

Maria werd omstreeks 1177 in Nijvel (Nivelles) geboren als telg van een welstellend Brabants geslacht. Toen Maria veertien jaar oud was, werd zij uitgehuwelijkt aan Jehan, een rijke zakenman en broer van magister Guido van Nijvel, de latere 'zielenherder' van de vele begijnen die zich in en rond Nijvel vestigden. Ze bleef een intens religieus leven leiden.

Haar echtgenoot, Jehan, was daar diep van onder de indruk en voelde zich geleidelijk geïnspireerd om eveneens op die manier te gaan leven. Beide echtgenoten besloten als broer en zus in armoede te gaan leven. Zij verzorgden samen vele jaren melaatsen in een lazarij in Willambroux, dichtbij het centrum van Nijvel.

Omstreeks 1207 verliet Maria het leprozenhuis - - mogelijk was haar man toen overleden -- en ging ze zich als lekenzuster ('*converse*') vestigen in een kluis naast de kerk van de priorij van de augustijner kanunniken in Oignies, nu een gehucht van Aiseau-Presles in de provincie Henegouwen. In deze priorij kwam Jacques de Vitry zich op vraag van Maria in ca. 1207 als augustijner koorheer vestigen en werd hij haar biechtvader. De kluis werd het centrum van een kring van seculiere geestelijken, kloosterlingen en leken (*beghinae*?), van wie Maria de raadgeefster was en de werking door haar gebed tot de lijdende Christus en door zelfkastijding ondersteunde.

Met de hulp van Jacques de Vitry zou zij een gemeenschap van vrome vrouwen hebben opgericht, die zoals de apostelen en eerste christenen wilden deelnemen aan de armoede en het lijden van Christus. Dit waren waarschijnlijk niet de eerste begijnen, maar de zelfstandige gemeenschap was volgens een aantal auteurs, zoals Silvana Panciera², wel de eerste begijnengemeenschap. De

levenshouding van Maria en andere vrouwen uit de beginperiode van de begijnenbeweging was een echo van Bernardus van Clairvaux's beschouwingen over de noodzaak om door ascese en zelfgekozen boete tot mystieke vereniging met de Heiland te komen.

Er moeten toen al veel vrouwen geweest zijn die deze nieuwe vorm van religieus leven verkozen. Jacques de Vitry schreef in de proloog van de *Vita* van Maria van Oignies al over de vele heilige maagden in het bisdom Luik die vrijwillig de kuisheid in acht namen, in armoede leefden en hun familie verlieten om zich aan hun hemelse Bruidegom over te geven. Hij noemde die vrouwen 'nieuwe heiligen'. Ondanks zijn vele pogingen is de ondertussen tot bisschop van Akko en kardinaal benoemde Jacques er niet in geslaagd de in 1213 overleden mystica heilig te laten verklaren. Is dat misschien de reden waarom de begijnen Maria van Oignies snel vergeten zijn en in haar plaats de Heilige Begga van Andenne tot hun patrones hebben gekozen?

Marcella Pattyn: de laatste begijn

In Kortrijk overleed op 14 april 2013 de laatste begijn, Juffrouw Marcella Pattyn, op 92-jarige leeftijd.³ Zij was 70 jaar lid van de begijnenbeweging (geprofest op 1 augustus 1942), eerst in het begijnhof van Sint-Amandsberg bij Gent en vanaf 1960 in het begijnhof van Kortrijk. Op beide hoven was zij de organiste van dienst.

Op haar negentigste verjaardag vatte ze het einde van de begijnenbeweging in Vlaanderen als volgt samen: "Spijtig, maar de begijntjes, dat is geschiedenis. Dat keert niet terug."

Nu zij is overleden, blijven in Vlaanderen nog alleen 26 geheel of gedeeltelijk bewaarde en beschermde begijnhoven over. Op die hoven hebben gedurende bijna acht eeuwen duizenden begijnen met vallen en opstaan op een unieke manier een leven van actie en contemplatie geleid. Van de 26 begijnhoven werden er 13, waaronder de twee waar begijn Marcella zolang gekerkt en gewerkt heeft, ingeschreven op de UNESCO-lijst van het Werelderfgoed.

Hugo Vanden Bossche

1.Vanden Bossche H. (2011) Over den geestelijken levenswandel der begijntjes. Toen de naam begijn denklijk nog niet bestond. Begijnhofkrant 33: 2 – 7 (www.vriendenbegijnhof.be artikels en transcripties 5.31)

2.Pancieria S.: *Les béguines*, Edition Fidélité/Namur, 2009

3.Theunissen G. (2013) *Laatste begijn ter wereld overleden*. Begijnhofkrant 40: 18

Zie ook: www.vriendenbegijnhof.be artikels en transcripties. 6.13